

- Cháu tên gì vậy?

Thông thường, một đứa trẻ lớn xí khi được ai đó hỏi một câu như vậy, ngay lập tức đứa trẻ đó sẽ không cần phải cân nhắc nhiều, mà nó có thể trả lời một cách tự tin: tên, tuổi và nghề nghiệp liên quan tới nó. Nhưng với những đứa trẻ người Việt, nếu được hỏi, phần lớn đứa trẻ tiên công chúng là sẽ phải ngẩng lên để nhìn ông bà, bà mẹ, hoặc người thân lớn tuổi hơn mình đang đi cùng, hoặc đứng bên cạnh, và dĩ nhiên khi được sự trợ giúp, hay nói khác đi: sẽ đứng ý bệ thành văn bản của “bên trên”, lúc ấy đứa trẻ Việt mới dám thốt thốt lời câu hỏi của người đi đi nói ra.

Tự do phát biểu là phần nghiêm trọng?

Ở một góc độ nào đó, với người Việt, hành vi của người lớn trên công chúng được xem là có khuôn phép (có sự giáo dục) và được người Việt trong nhiều thế hệ nay vẫn xem cách hành xử trên là một khuôn mẫu để giáo dục người trẻ con em của mình trở nên thành. Và được người lớn tự nhiên đi ngược lại với khuôn phép đó, ngay lập tức chúng sẽ bị đẩy sang hàng: hàng xóm, xách mé, cầm đèn chày trước ô-tô và thậm chí còn bị liệt vào hàng: vô giáo dục (phần nghiêm trọng). Đây chính là một mâu thuẫn lớn khi nói cho người trẻ người Việt lớn lên sau này (cả trong nước lẫn ngoài) đã tự do cho mình một lối tự do: Đưa! Nói khác đi đó là lối tự do một chiều, bởi trong suy tưởng của lập trường này: một suy nghĩ, lối nói của mình đưa như một phần của các bậc phụ huynh “duy” qua, lúc đó mình mới được quyền phát biểu. Chưa kể trong quá trình đứa trẻ phát biểu, đôi mắt và đôi tai của chúng vẫn luôn phải ngó trước, nghe sau để “bắt sóng” kịp thời những “chỗ thối” của các bậc phụ huynh. Đây cũng chính là nguyên nhân tạo ra sự trì trệ trong tự do, tầm nhìn, ý tưởng, trong lối ăn uống nói lớn một hành động của những đứa trẻ Việt, thì đó đã vô tình tạo cho thế hệ này một đức tính lệ vào thế hệ trước. Suy tưởng gần đây của chúng là: Đưa mình có đúng, có gì, có gì tốt tốt một mình chẳng nên, mình vẫn bị các bậc “bên trên” nhìn bằng mắt... con người, thôi thì ta có vui với chấp nhận phần làm con, làm cháu, để lo chuyện cái... kiêu, còn những chuyện to bằng con voi thì hãy để các bậc “bên trên” lo...v.v.

Trên lối tự do thái nêu trên, với người Tây phương, đâu có bậc mẹ, hay ông bà hoặc những người lớn đi bên cạnh, họ sẽ tìm cách giữ lòng nhìn đi nơi khác, hoặc họ sẽ có thái độ kích thích tính tự tin của đứa trẻ, rồi để đứa trẻ tự suy nghĩ, và trên những đứa trẻ người đi đi nói ra. Ở góc độ này: đây không phải là sự “mang con bằng” như những suy tưởng của người Việt, lối càng không phải: kích thích tính tự do, cao ngạo, vô kỷ luật của đứa trẻ. Trái lại hành vi của các bậc phụ huynh nói trên đã kích thích cho đứa trẻ đức tính tự tin, tự lập dám nói, dám làm và dám nhận trách nhiệm về mình. Đây cũng chính là điều mà những đứa trẻ Tây phương khi được hỏi về bất kể nơi đâu, phần lớn đứa trẻ nào cũng đưa không cần phải cân nhắc lâu mà có thể trả lời trước đi và rất ráo mắt về nó. Sẽ có người phần bị: Không thể tự do được! Vẫn nhà ai đâu nhà đó! Ta là ta, Tây là tây! Cũng thế lòng cho các anh chị phát biểu thì còn gì là bản sắc văn hóa dân tộc nữa, mà chỉ là một chút còn đi lo những đức khác v.v... Vậy là: các anh, các chị nói gì thì nói nhé, chúng tôi – các bậc phụ huynh rất dân chủ, luôn khuyến khích các anh chị dám tự do, dám nói, dám làm, những (chứ “những” của các bậc phụ huynh, của người Việt gì gì như một sét của thiên lôi, luôn làm le nổ của những đứa trẻ và sẵn sàng bằng xu hướng không những lúc khi chúng phạm lỗi) các anh chị phần như rằng: các anh, chị có yên bác thì một mình thì kể chuyện con, cháu, mà áo mẹ thì làm sao qua khỏi nó

Văn hóa d a

Tác Giả: Viãt Hà

Thứ Bảy, 09 Tháng 10 Năm 2010 06:20

đ u? V y là nh ng đ a tr ng i Vi t đ u mu n v t ra kh i cái vòng “kim cô” y là m t đ i u không t ng. Hành vi duy nh t c a chúng là: t mình “phá rào” hoă c sẽ cố khiêm nhẫn đ làm tròn cái đ o làm con, v y là đ .

Ng i Vi t đ a vào nhau đ n ch t?

Sai r i! Đ y không ph i là “đ a”, mà nó là th văn hóa qu n th , văn hóa c ng đ ng, nh ng th này ch có con cháu “L c h ng” chúng ta m i có, các anh, ch ph i bi t tr ng và phát huy cái b n s c đ c đ áo mà ch dân t c Vi t m i có đó.

Đ xem nó có ph i là m t th văn hóa đ c đ áo hay không, ta th làm phép qui chi u c th .

Nh ng đ a tr b n x , thông th ng khi đ n tu i 18, l p t c chúng s t tìm, ho c có đ kh năng đ tìm cho mình m t h ng đ i, m t công vi c, m t n i s ng t ng đ i n đ nh, và dĩ nhiên nó không c n nhi u đ n s chi ph i và tr giúp c a các b c ph huynh. Khi nhìn vào nh ng đ i t ng c th đ ó, ng i Vi t ta s chép mi ng b o: Cái th ng, cái con bé y sao nó ngu, nó đ t, nó đ h i th không bi t. B m (ông, bà) nó nhà cao c a r ng nh th nó không , l i đùng đùng t mình đi thuê nhà, r i xin vi c đ đi làm... nói chung l i: t mình chu c kh vào thân! Th c t không ph i v y. M t đ a tr b n x , khi đ n tu i 18 (tu i tr ng thành) mà ch a làm đ c đ i u đó, có th g i: đ a tr đ ó đã t ng đ i th t b i, và đ a ph n nh ng đ a tr này đ u r i vào tr ng h p h c l c quá kém c i, hay rong ch i lêu l ng, b ng không, đ n l a tu i này, chúng đ u có s đ nh hình rõ r t cho m t cu c s ng riêng t .

V i ng i Vi t ta hoàn toàn khác. Trong gia đình này, hi u xa và r ng h n: trong xã h i này không có gì là riêng t , là thu c v cá nhân riêng anh, ch c . Do v y, các anh, ch mu n làm gi i, làm b gì cũng đ ng mong thoát ra s ki m t a c a chúng tôi. Ch ng bi t có ph i v y không mà nh ng đ a tr Vi t đã có s n m t t m th c: c đ a vào ông bà “bô” mà s ng.

Ng i b n tôi v phép, sang thăm m t nhà hàng xóm. Anh k , lúc anh đi h c n c ngoài, ông hàng xóm còn kh e, và còn làm ngh lái xe t i đ ng dài. Nhà có 6 m ng con, v ông m c b nh r i ch t s m, b y con m t tay ông cáng đ áng h t c ... R i sau h n hai ch c năm, ng i b n tôi quay tr v thăm gia đình, và qua thăm luôn ng i hàng xóm sát vách. Ông hàng xóm năm x a nay đã tr thành ông già h n 80 ch c tu i, râu tóc b c ph nh ông bu t... suy dinh đ ng. Nhìn th y anh, ông hàng xóm già run run chìa tay ra b t.

- Ng i đi cháu! Ông hàng xóm m i ng i b n, gi ng ái ng i – Cháu thông c m và đ ng chê bác nghèo nhé. Nhà bác qu th t không có trà đ m i cháu u ng đâu.

S ng i hàng xóm khó x , ng i b n tôi v i đ l i: Bác đ ng pha n c làm gì. Cháu qua thăm s c kh e bác thôi. Anh b n tôi nhìn ông già hàng xóm, r i ái ng i h i: Gi bác s ng th nào?

Ông già hàng xóm nhìn xa xăm, c i bu n đ p:

- Cháu nhìn th y r i đ y. Nhà bác lúc cháu đi v n th này, gi h n hai ch c năm sau cháu tr l i v n th và x xác đ i nhi u. Các anh ch , con bác cũng đ u có gia đình và con cái c , nh ng đ a nào đ a n y cũng đ ng con, và đ u vô công, r i ngh c . Còn th ng út, b ng tu i cháu, nó

cũng có vậ và hai đĩa con nhậ ng cậ đấ vậ n phậ i dĩa vào ông già hậ n 80 tuậ i này đậ sậ ng cậ .

Bậ n tôi bậ o: có lậ lâu lậ m ông già không có ngậ i đậ tâm sậ , thành thậ , khi đậ c hậ i, ông kậ mậ t mậ ch, hậ t nhậ sậ không còn cậ hậ i đậ bậ c ba ch nậ a.

- Gia ca nh cu a bác buôn và nghèo lấm cháu i. Mà chắ ng riêng gì bác – ông già hàng xóm cậ i mai mi a – ca cái phở này đậ c cái ai cũng đều nghèo vĩ đậ i nhậ bác ca cháu a . Xã hậ i mình ngậ i nghèo còn nhiêu lấm cháu i. Gia đĩnh bác cháu biết rồi đấ. Các anh chi lậ n chắ ng đậ nào ho c hành ra hôn ca . Đến khi lậ p gia đĩnh, rồi sinh con, đậ cái, đậ nào đậ nấ cẩng 3-4 đậ con, nhậ ng cuậ c sẩng cu a chúng nó cẩng nghèo vĩ đậ i nhậ bác. Thi thoậ ng túng thiếu, tuậ i nó lậ i sai con đến ăn va ông già này. Thậ ng con, sốt cháu, nên nhiêu khi lậ i pha i rút ruậ t đậ đong cho tuậ i nó vài ba yển ga o. Nhiêu đậ n đấm cháu nó đến ăn va , lậ i ke t lúc bác chậ a có lậ ng, vậ y là đậnh đậ tuậ i nó về tay không. Nhậ gậ ng mắ t thất thậ u cu a tuậ i nó mà bác đậ t tậ ng khúc ruậ t. Ấy vậ y mà bố me chúng nó không hiậ u, lậ i còn đến đậ đậ trách mắng ông già này là bất nhân, thấy con, cháu chết đớ mà không ra tay cậ u giúp. Bậ c quá rồi bác lậ n tiếng mắng mo tuậ i nó là đậ nào cẩng có gia đĩnh riêng, có con cái ca , sao không có gắng mà ho c hành, rồi kiểm công viậ c mà kiểm tiên nuôi con, lậ i cậ đến ăn va ông già này? Bác mắng chi có vậ y mà tuậ i nó sẩn sậ mắng nhiểc, rồi đậ lậ cho bác là ông bố vô tích sậ , nên mậ i đậ đấm con cháu pha i sẩng trong nghèo khô nhậ vậ y. Đậ i có nhiêu cái khô , chắ ng có cái khô nào bác chậ a tra i qua ca , nhậ ng cái khô và nhu c nhất cu a cuậ c đậ i bác là đấm con mình sinh ra lậ i quay lậ i chậ i mình là thậ đậ vô tích sậ . Vậ y là tậ ngày ấy bác đậ cai luôn ca nậ c trà cháu a . Có lẽ nói cha i tin, vì ấm trà có đắng là bao, nhậ ng bậ t đi mậ t vài ấm trà, bác cẩng có thêm vài ba ngàn cho đấm cháu. Cháu thấy có nậ c cậ i không? đậ i chi có cai rậ u, cai ba ch phiển, cai cậ ba c, cai truyệ n trai gái... chậ có ai pha i cai ca uống trà nhậ bác? Ấy vậ y mà bác cẩng pha i ngậ m ngậ i đậ chia tay nó đấ cháu a . Riêng thắng út, nó bằng tuậ i cháu, nhậ ng chắ ng đậ c cái tích sậ gì. Còn đi ho c thì hai năm mậ t lậ p. Lúc cháu tốt nghiệ p cẩp 3 thì nó mậ i xin nậ i cái bằng bậ túc cẩp 2. Ba n bè cùng lậ a nó, chúng nó cẩng nghèo túng nhậ ng không đến nũi ma t vậ n nhậ thắng út nhà bác. Cháu xem, nó gắn 40 tuậ i mậ i cậ i nậ i vậ . Ba n bè nó cẩng mỗi lái ca bao năm trậ i, nhậ ng nhậ gia ca nh, lậ i thêm cái bằng xoá na n mù chậ cu a nó thì cô nào cẩng cha y làng ca . Vậ nó bậ giậ cẩng ngậ i nông thôn, gia ca nh cẩng nghèo vĩ đậ i nhậ nhà bác. Chắ nó ngậ cậ i đậ c anh chàng con nhà ti nh sẽ đậ c nhậ va , nhậ ng cậ i nhau rồi thì rớt cuậ c cẩng chắ ng ai nhậ va nậ i ai, mà tất ca là nhậ vào ông già hậ n 80 tuậ i này gắnh vác ca . Cẩng may bác có ngót triệ u đong tiên lậ ng, vậ a hậ u vậ a thậ ng tâ t, ấy vậ y mà cẩng pha i chia năm, xe ba y đậ giúp đậ con cháu. Riêng vậ chông thắng út nhà bác, lắy nhau chậ ng vài thắng thì sòn sòn mỗi năm mậ t đậ a. Viậ c làm thì chắ ng có, hai vậ chông nó trồng vào gắnh rau bán rong và me t trậ ng viậ t lậ n ngay đậ phố. Ấy vậ y mà lắm hôm cẩng bi cắnh công an và đấm trậ t tậ viên hết đậ lậu, lậ i tậ i ti ch thu ca me t hàng. Vậ y là hôm nào “móm” ông già hậ n 80 tuậ i này lậ i pha i lo chuyệ n cậ m nậ c cho 4 miệ ng chúng nó. Chắ ng biết ông già này còn lo đậ c cho tuậ i nó bao lâu, nhậ ng nậ nậ c mình nó khô thể đấ cháu a . Bố me nghèo thì con khó, bố me có thì con sang. Nhậ ng bác ngắm lậ i, dân nhà mình dậu bố me nghèo hay giậu có đấm con cháu cẩng đều nhậ nhau ca . Nó nhậ là mậ t món nậ đong lận cháu a . Hể mình đậ ra nó thì mình pha i lo lắng cho nó tậ i khi mình chết thắ ng cắ ng thì may ra tuậ i nó mậ i chiậ u buông tha, bằng không nó còn quay lậ i mắng chậ i mình là đậ vô trách nhiệ m. Đậ i ngắm mà cay làm sao... Ông già hàng xóm hai mắ chậ t tậ t mèm, khể đậ a tay, day day lên hai sẩng mũi,

